

HUDOBNÁ TRIEDA II

Drevené dychové nástroje v symfonickom orchestri

FLAUTA
HOBOJ
KLARINET
FAGOT

HOBOJ

 oboe Oboe oboe hautbois oboa

- dychový hudobný nástroj, ktorého základom je trubica s otvormi (dierkami).
- hudobník pri hraní na hoboji prikladá strojček k perám a telo nástroja drží oboma rukami pred hrudníkom v 45-stupňovom uhle, s ozvučníkom smerujúcim dopredu.
- tón na hoboji vzniká tak, že hudobník fúka vzduch do úzkeho otvoru medzi dvomi tenkými trsteníkovými plátkami. Tlakom vzduchu sa plátky rozkmitajú a vibrácia sa následne prenáša do celého nástroja.
- výška tónu sa mení prekryvaním otvorov končekmi prstov, alebo mechanicky (klapkami); vyššie znejúce polohy je možné dosiahnuť zosilnením prúdu vydechovaného vzduchu, tzv. prefukovaním oktáv.

V Hudobnej triede spoznáваме hudobné nástroje v symfonickom orchestri.

Symfonický orchestr sa zrodil začiatkom 17. storočia v Európe.

V orchestri sú zvyčajne zastúpené tri veľké "množiny" nástrojov: sláčikové, dychové a bicie. V prvej množine sú nástroje, na ktorých sa hrá ťahom sláčika, v druhej dychom (fúkaním), v tretej úderom.

Pri bližšom pohľade zistíme, že orchestr tvoria skupiny **sláčikových nástrojov** (patria do nej husle, viola, violončelo a kontrabas), **drevených dychových nástrojov** (flauta, hoboje, klarinet, fagot), **plechových dychových nástrojov** (lesný roh, trúbka, trombón, tuba) a **bicích nástrojov** (tympany, veľký bubon, malý bubon, xylofón, činely a d.). V orchestri však môžeme príležitostne stretnúť aj rôzne **klávesové nástroje** (klavír, čembalo, organ), či **brnkacie nástroje** (gitara, lutna, mandolína).

Svet hudobných nástrojov je nesmierne pestrý a bohatý a zahŕňa stovky rôznych druhov nástrojov z celého sveta. Vedný odbor, ktorý sa zaoberá hudobnými nástrojmi (ich dejinami, vývojom, stavbou, akustickými vlastnosťami) sa nazýva **organológia**.

VEDELI STE, ŽE...?

Rakúsky etnomuzikológ **Erich von Hornbostel** (1877 – 1935) a nemecký muzikológ **Curt Sachs** (1881 – 1959) vytvorili prehľadný systém, ktorý je dnes známy ako **Sachsova-Hornbostelova klasifikácia hudobných nástrojov**. Hudobné nástroje rozdeľuje do skupín podľa toho, **akým spôsobom sa na nich tvorí zvuk**.

Základné skupiny hudobných nástrojov podľa Sachsovej-Hornbostelovej klasifikácie sú tieto:

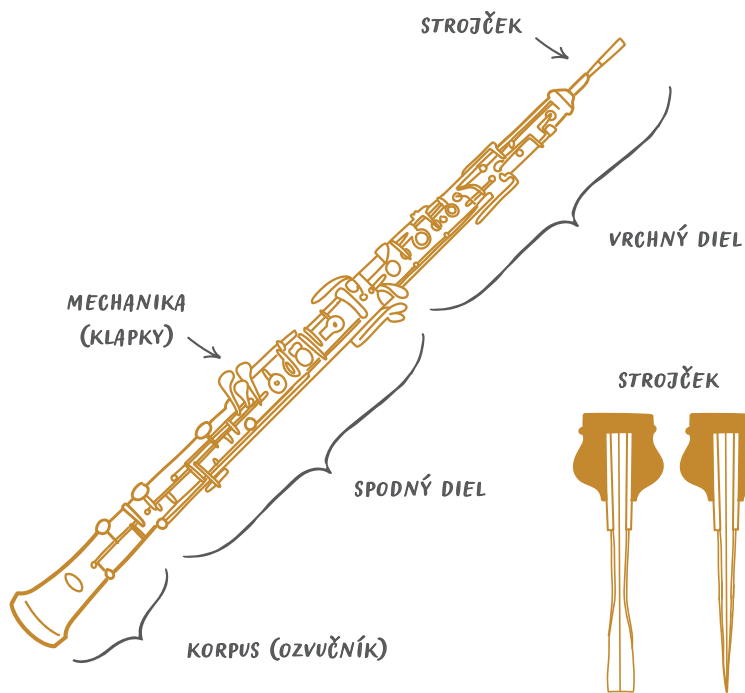
- **Idiofóny**, alebo tzv. samozvučné nástroje. Tón vzniká vibrovaním celého nástroja alebo jeho súčasti. Patria sem takmer všetky bicie nástroje (okrem bubnov) – napr. triangel, činely, zvonkohra, gong a i.
- **Membranofóny**, alebo tzv. blano-zvučné nástroje. Tón vzniká kmitaním membrány, ktorá býva vyrobená z kože alebo plastu. Patria sem najmä bubny, tamburíny, tympany a i.
- **Chordofóny**, alebo tzv. strunozvučné nástroje. Zvuk vzniká rozochvievaním struny alebo strún, ktoré sú napnuté medzi dvoma bodmi. Patria sem strunové nástroje a tiež niektoré klávesové nástroje – napr. klavír, čembalo, cimbal, husle, viola, violončelo, kontrabas, gitara a i.
- **Aerofóny**, tzv. vzduchozvučné nástroje. Zvuk vzniká kmitaním vzduchu vo vzduchovom valci. Patria sem napr. harmonika, trúbka, lesný roh, priečna flauta, hoboje, klarinet, fagot a i.
- **Elektrofóny**, teda nástroje, v ktorých zvuk vzniká elektricky. Patria sem napr. elektrická gitara, syntetizátor a pod.

Podľa Sachsovej-Hornbostelovej klasifikácie patrí hoboje do skupiny aerofónov, a ešte presnejšie, je to, rovnako ako fagot, dvojplátkový aerofón s mechanikou (klapkami). V symfonickom orchestri patrí do skupiny drevených dychových nástrojov.

MATÚŠ VEL'AS
HOBOJISTA

Z AKÝCH ČASTÍ SA SKLADÁ?

Strojček je časťou hoboja, do ktorého hudobník pri hraní fúka a je zároveň jeho kľúčovou súčasťou, pretože v ňom vzniká tón.

Skladá sa z dvoch tenkých zrezaných plátok stonky rastliny s názvom trsteník obyčajný (lat. arundo donax) – preto patrí hoboju medzi **dvojplátkové nástroje** (spolu s anglickým rohom a fagotom). Tieto dva plátky sú precízne a tesne spojené a tenkým povrázkom pripevnené ku kovovej núrke. Rúrka je obalená korkom a zapadá do hrdla vrchného dielu nástroja.

RÔZNE TECHNIKY HRY NA HOBOJI

predstavené vo filme:

- **multifón** (multiphonic) – špeciálna technika, umožňujúca hrať na hoboji súzvuky (zvuky zložené z viacerých súčasne znejúcich tónov); využíva sa najmä v súčasnej hudobnej tvorbe
- **frullato** („trepotavý zvuk“) – hráč pri fúkaní do nástroja zároveň vyslovuje vibračné „r“ vo forme „rrrrr...“
- **flažolet** – technika, umožňujúca dosiahnuť špeciálnou hmatovou kombináciou tmavšie a tlmenejšie znejúci tón rovnakej výšky v porovnaní s jeho hraním „bežným“ hmatom (porovnaj pojem „flažolet“ u sláčikových nástrojov)

a i.

Z ČOHO SA VYRÁBA?

Drevená časť hobojev sa najčastejšie vyrába zo špeciálneho afrického tropického dreva – tzv. mozambického ebenu, ale aj z palisandru, lacnejšie varianty nástroja aj z plastických hmôt. Kovové časti – mechanika sú vyrobené väčšinou z tvrdých kovových zliatin, ocele, v kombinácii so zlatom a striebrom.

Z HISTÓRIE

Nástroje príbuzné dnešnému hoboju sa používali už v starovekom Egypte, v Juhozápadnej Ázii, ale aj v starovekom Grécku a Ríme.

Predchodcom hoboja bol stredoveký **šalmaj**.

Prvý nástroj, ktorý možno označiť za hoboju, bol zostrojený v 17. storočí vo Francúzsku. Dostal meno „**hautbois**“ (čítaj oboa), čo znamená „vysoko znejúce drevo“.

Jeden z prvých výrobcov hoboja bol francúzsky hudobník, pedagóg a výrobca dychových nástrojov **Jacques-Martin Hotteterre** (1674 – 1763).

Nemecký vynálezca, hudobný skladateľ, flautista a zlatník v jednej osobe – **Theobald Böhm** (1794 – 1881) v r. 1844 stavbu dychových nástrojov, vrátane hoboja, zdokonalil dômyselným klapkovým systémom.

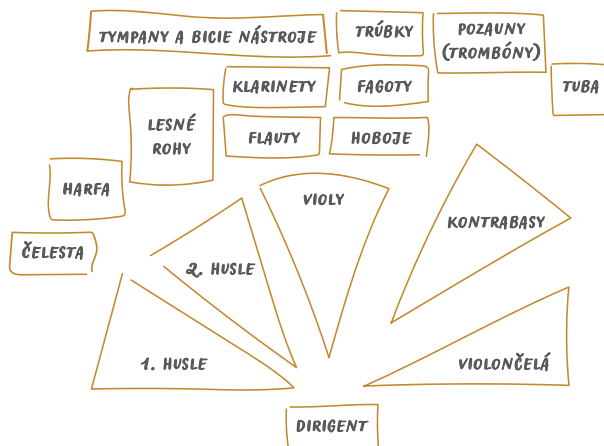
VYUŽITIE

Hoboj má široké uplatnenie predovšetkým v klasickej hudbe – je súčasťou symfonických i komorných orchestrov a mnohých dychových komorných súborov.

V symfonickom orchestri sú zvyčajne obsadené 2 hoboje.

Jedinečné melodické kvality, nosnosť zvuku a výška znenia predurčujú hoboja pre dôležité funkcie vo veľkých symfonických dielach.

Podľa hoboja sa orchester ladí – tzv. „komorným a“.

AKÝ JE ROZDIEL MEDZI HOBOJOM A KLARINETOM?

Oba nástroje patria medzi drevené dychové nástroje. Na prvý pohľad sa podobajú, majú podobnú veľkosť, aj klapkový mechanizmus, ale:

- na hoboji sa hrá cez úzky strojček, tvorený dvomi tenkými plátkami, zatiaľ čo na klarinete cez široký náustok s jedným plátkom.
- tvorba tónu na hoboji je zložitejšia a na dych náročnejšia.
- tón hoboja je prieraznejší, ale klarinet umožňuje v porovnaní s hobojom väčšie dynamické rozdiely

INÉ TYPY HOBOJOV

- ANGLICKÝ ROH

🇮🇹 corno inglese 🇩🇪 Englischhorn 🇬🇧 cor anglais / english horn 🇫🇷 cor anglais 🇮🇪 angolkürt

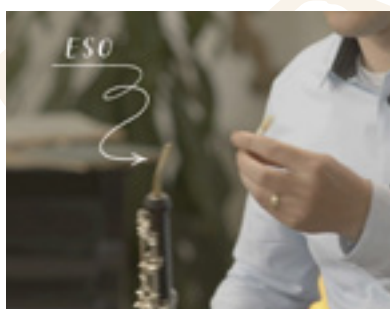
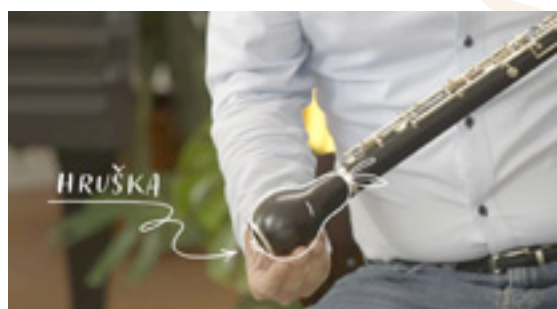
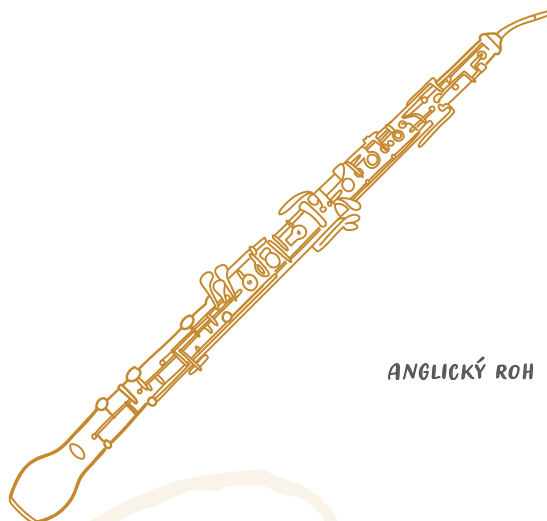
Skladá sa z tých istých častí ako hoboja, ale pribudlo mu:

eso – kovová násadka medzi strojčekom a nástrojom

spodný diel – korpus anglického rohu je v tvare hrušky (hruškovitý ozvučník/ tzv. hruška)

- MILOSTNÝ HOBOJ (oboe d'amore)

nástroj využívaný najmä v 18. storočí; za názov vďačí svojmu pôvabnému, jemnému, „zaľúbenému“ zvuku

VÝZNAMNÍ SKLADATELIA A UKÁŽKY ICH DIEL PRE HOBOJ (VÝBER)

TOMASO GIOVANNI ALBINONI
(1671 – 1751)

[Koncert pre hoboje, sláčikové nástroje
a b.c. d mol op. 9 č. 2](#)

ALESSANDRO MARCELLO
(1673 – 1747)

[Koncert pre hoboje, sláčikový orchester
a b.c. d mol](#)

ANTONIO VIVALDI (1678 – 1741)

[Koncert pre hoboje a sláčikový orchester
a mol RV 461](#)

JOHANN SEBASTIAN BACH
(1685 – 1750)

[Koncert pre husle, hoboje a sláčiky c mol
BWV 1060r](#)

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL
(1685 – 1759)

[Koncert pre hoboje a orchester č. 3 g mol,
HWV 287](#)

[Príchod kráľovnej zo Sáby z oratória
Šalamún](#)

GIOVANNI BATTISTA SAMMARTINI
(1700 – 1775)

[Koncert pre hoboje, sláčikový orchester
a b.c. Es dur IGS13](#)

JOSEPH HAYDN (1732 – 1809)

[Koncert pre hoboje a orchester C dur
Hob. VIIg](#)

WOLFGANG AMADEUS MOZART
(1756 – 1791)

[Koncert pre hoboje a orchester C dur
KV 314](#)

[Kvarteto F dur pre hoboje, husle, violu
a violončelo KV 370](#)

ROBERT SCHUMANN
(1810 – 1856)

[Tri romanze pre hoboje a klavír op. 94](#)

RICHARD STRAUSS (1864 – 1949)

[Koncert pre hoboje a malý orchester
D dur AV 144](#)

CARL NIELSEN (1865 – 1931)

[Dve fantázie pre hoboje a klavír](#)

BOHUSLAV MARTINŮ (1890 – 1959)

[Koncert pre hoboje a malý orchester](#)

PAUL HINDEMITH (1895 – 1963)

[Sonáta pre hoboje a klavír](#)

FRANCIS POULENC (1899 – 1963)

[Sonáta pre hoboje a klavír](#)

BENJAMIN BRITTEN (1913 – 1976)

[Šesť metamorfóz na Ovidia op. 49
pre sólový hoboje](#)

LUCIANO BERIO (1925 – 2003)

[Sequenza VII pre sólový hoboje](#)

ENNIO MORRICONE (1928 – 2020)

[Gabrielov hoboje, téma z filmu Misia](#)

SLÁVNI HOBOJOVÍ VIRTUÓZI HISTÓRIE

Jacques-Martin Hotteterre
(1674 – 1763)

Georg Philipp Telemann
(1681 – 1767)

Juraj Družecký (1745 – 1819)

Marcel Tabuteau (1887 – 1966)

Léon Goossens (1897 – 1988)

Marcel Saillet (1898 – 1983)

František Hanták (1910 – 1990)

John de Lancie (1921 – 2002)

Jiří Tancibudek (1921 – 2004)

Ray Still (1920 – 2014)

Koen van Slofteren
(1922 – 1995)

John Mack (1927 – 2006)

Lothar Koch (1935 – 2003)

SLÁVNI HOBOJISTI SÚČASNOSTI

Heinz Holliger (1939)

Lajos Lencsés (1943)

Hansjörg Schellenberger
(1948)

Elaine Douvas (1952)

Paul Goodwin (1956)

Douglas Boyd (1960)

Alfredo Bernardini (1961)

Albrecht Mayer (1965)

Jonathan Kelly (1969)

Stefan Schilli (1970)

François Leleux (1971)

Eugene Izotov (1973)

Lucas Macias Navarro (1978)

Alexej Ogrintchouk (1978)

Vilém Veverka (1978)

Nicolas Cock-Vassiliou (1981)

Céline Moinet (1984)

Olivier Stankiewicz (1989)

Cristina Gómez Godoy (1990)

OTÁZKY

1. Z koľkých častí sa skladá hoboje?
2. Aké materiály sa používajú na výrobu hobojev?
3. Spomenieš si, ako sa volajú ďalšie druhy hoboja?
4. Vymenuj aspoň 2 techniky hry na hoboji.
5. Ako sa volá tón, ktorý vždy zahrá hoboje pred koncertom a symfonický orchester sa podľa neho naladí?
6. **PRÉMIOVÁ ÚLOHA:** Skús si postupne vypočúť všetky diela, alebo aspoň sa do všetkých na chvíľu započúvaj, a zostaň niekoľko minút pri tom diele, ktoré ťa najviac zaujme. Zostav rebríček tvojich TOP 3 skladieb alebo skladateľov. Ktoré dielo pre hoboje sa ti páči najviac a čím ťa oslovilo?